

KRÓNIKA

ÖLVEDI IGNÁC

A MOSZKVAI NEMZETKÖZI TÖRTÉNÉSZ KONFERENCIÁRÓL

1939. szeptember 1-én a Westerplatte lengyel helyőrségét német hadihajók tűzcsapása ébresztette. Ezzel a támadással a német hadvezetés elindította a történelem eddigi legkegyetlenebb és legvéresebb világháborúját.

A háború, melyet a nemzetközi imperializmus készített elő és a fasiszta agresszorok zúdítottak az emberiségre, Európából csakhamar átterjedt Afrikára, Ázsiára és az óceánokra. Méreteire jellemző, hogy míg az első világháborúban harminchárom állam vett részt és a harccselekmények tizenegy országot érintettek, addig a második világháborúban a résztvevők száma csaknem megkétszereződött, negyven ország területén folytak hadműveletek, melyek a föld akkori lakosságának több mint háromnegyed részét, 1700 millió embert érintettek. A fegyverbe hívtak száma 40 millióval több volt, mint az első világháborúban, meghaladta a 110 milliót. Az ár, amit az emberiség ezért a világháborúért fizetett, ötszöröse az első világháborúénak: a halottak száma megközelíti az 55 milliót, és további tízmilliók váltak gyógyíthatatlan beteggé és nyomorékká.

A háború maradványai itt vannak mindennapi életünkben. Még ma, 35 évvel a befejezése után is érezzük hatását. Rányomja bélyegét az államok fejlődésére, együttműködésére: politikai és gazdasági viszonyaira. Találkozunk hatásával a tudományban, a technikában, az irodalomban, a művészetben stb. Az európai biztonság kérdése, a nukleáris háború elkerülése, a béke megőrzése, a fegyverkezési verseny megfékezése stb. mind szoros kapcsolatban vannak a második világháborúval és egy új előkészítésének megakadályozásával. A múlt tanulmányozása, különösen előtörténete tapasztalatainak leszűrése ezért nemcsak a történettudomány és a hadtudomány számára fontos, hanem korunk politikai, gazdasági és nemzetközi problémáinak

helyes megértéséhez, új agressziók elhárításához is elengedhetetlenül szükséges.

Történészeinket nem vádolhatjuk azal, hogy keveset tettek a második világháború okainak feltárásáért. Könyvtáraink a háborúról írt szakkönyvek, visszaemlékezések és szépirodalmi alkotások köteteknek százaait őrzik és bocsátják az érdeklődők rendelkezésére. De — mindezek mellett — mégis szükséges, hogy olyan kérdésekre, mint a háború előzményei, kitörésének okai, a fasiszta hatalmak fegyverkezésének és készülődésének figyelmen kívül hagyása, a kollektív biztonság szükségességének megkerülése, meg lehetett volna-e akadályozni a háborút stb., kitörésének 40. évfordulójára emlékezve újra és újra visszatérjünk, hogy a vérrel szerzett tapasztalatokat különösen az új nemzedék figyelmébe ajánljuk.

Ezekre és a hasonló kérdésekre kísérelt meg választ adni az 1979. szeptember 12—13-án Moszkvában „A második világháború keletkezésének okai”-ról megtartott nemzetközi történész tanácskozás. A konferenciát — melyen a szovjet történészek mellett részt vettek belga, bolgár, csehszlovák, finn, francia, jugoszláv, lengyel, magyar, mongol, NDK, NSZK, olasz, román, svéd és vietnami történészek — a Szovjetunió Tudományos Akadémiája rendezte.

A tanácskozást P. N. Fedoszejev akadémikus, a Szovjetunió Tudományos Akadémiájának alelnöke nyitotta meg. Beszédében a második világháború előtti nemzetközi helyzetet elemezve rámutatott arra, hogy az agresszív imperialista politika a kapitalizmus válságának megoldását a háborúban kereste. Hangsúlyozta, hogy a háborút, amelynél pusztítóbb nem volt az emberiség történetében, meg lehetett volna akadályozni, ha Anglia és Franciaország elfogadja a Szovjetunió javaslatát a „kollektív biztonság”-ra. A nyugati hatalmak azonban a szovjet dip-

lomáciának a béke megvédésére, a hitlerellenes front létrehozására irányuló fáradozásait kudarcra kárhoztatták. Az antikommunizmus nevében a „müncheni politikával” utat engedtek Hitlernek. Csupán a háborúban értették meg, hogy a fasiszta agressziót csak a Szovjetunióval szövetségben lehet legyőzni.

A háború egyik igen fontos tanulsága a ma számára, hangsúlyozta Fedoszejev akadémikus, a „háborús veszély” megszüntetése. Bármilyen agresszió keletkezésének megengedése, és elnézése rendkívül veszélyes a világbékére.

Másodszor arra tanít még a második világháború előtörténete, hogy a béke megőrzésére, a nemzetközi biztonság megtartására minden agresszió- és háborúellenes erőt egyesíteni kell.

Ezeket a gondolatokat, a második világháborúhoz vezető út kérdéseit, részproblémáit boncolgatva csaknem minden hozzászóló érintette, hangsúlyozta annak szükségességét, hogy a sötét múltból elengedhetetlenül szükséges a pozitív következtetések levonása.

Figyelmet érdemlő paradoxon: a második világháború előtt az antikommunizmus volt a reakció jelszava. Thomas Mann a kor alapvető ostobaságának nevezte. Ma a „keleti fenyegetés” rémképével, a „szovjet veszéllyel” rémisztgetik Nyugat-Európa, Amerika és Kína népeit.

Napjaink sorsdöntő kérdése a fegyverkezési verseny megfékezése, a fegyverkorlátozási és leszerelési tervek megva-

lósítása, csakis ebben az esetben lehet megszabadítani az emberiséget a nukleáris katasztrófától.

Nem véletlen, hogy az Egyesült Államokban a SALT—II. körül politikai vihar keletkezett. Akik ellenzik tudják, hogy ha életbe lép, ez az eddigi legjelentősebb lépés lesz a nukleáris háború veszélyének elhárítása felé.

A hozzászólók a tanácskozáson többször is aláhúzták a nemzetközi biztonság megszilárdításának szükségességét. Rámutattak arra is, hogy a békéért folyó küzdelem soha nem volt könnyű és napjainkban különösen nem az, hogy a béke mindig az imperializmus és a reakció elleni kemény küzdelemben tört utat magának.

1945-től napjainkig a világon több mint 100 helyi (lokális) háború és fegyveres konfliktus zajlott le. Közülük néhány a világbékét is fenyegette. Az 1939—1945-ös háború arra tanít, hogy a béke fenntartására nem szabad sajnálni az erőt. Csakis így kerülheti el az emberiség a második világháborúnál sokkal kegyetlenebb termonukleáris háború katasztrófáját. Ennek elhárítása a szó legigazibb értelmében az emberiség létérdeke.

A kétnapos moszkvai nemzetközi történésztanácskozás jelentősen hozzájárult a második világháborúhoz vezető út sokoldalú problémáinak mélyebb elemzéséhez és felhívta a figyelmet a tanulságok és a következtetések bátrabb alkalmazására korunk fő problémáinak értékelésénél.

RÁKÓCZY ROZÁLIA

A MAGYAR TANÁCSKÖZTÁRSASÁG FORRADALMI HONVÉDŐ HÁBORÚJA

Az Országos Hadtörténeti Múzeum új állandó kiállítása

Czinege Lajos hadseregtábornok, honvédelmi miniszter nyitotta meg 1979 márciusában a tanácsköztársasági ünnepségsorozat keretében az Országos Hadtörténeti Múzeum új kiállítását, amely a Magyar Tanácsköztársaság forradalmi háborúját mutatja be.

„Proletárok!

A mi ügyünk a világforradalom ügye.
A mi győzelmünk a fejlődés győzelme.
A mi kitartásunk a haladás ereje.

Európa jövője a ti harcokban dől el.
Ha ti elbuktok, minden idők proletárjá-

nak harca válik hiábavalóvá. Az egész világ munkássága benneteket néz.

Proletárok! Rajta, fel tehát a mi szent háborúnkra!”

Jeges Ernő hatásos betűgrafikai plakátja fogadja a látogatót az új állandó kiállítás bejárata előtt. A történelmi korszak anyaga — az első világháborút bemutató kiállítás folytatásaként — a Múzeum első emeletén két teremben és a bevezető folyosószakaszon kapott helyet.

Az első, amely a kiállításon felkelti figyelmünket, az apró villanykörtekkel felszerelt két hatalmas térkép. Az egyik